

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sectio I. Prænotantur quædam circa notionem libertatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

DISPUTATIO LXXXV.

De libertate voluntatis, seu de Libero arbitrio,
contra Iansenium.

VE MADMODVM totius humanae vita, ita Disputa-
tionum de actibus nostris humano & rationali modo
exercendis, quarum nunc tractationem aggredior, basis
ac fundamentum est libertas: haec proinde firmanda prius,
omnique via & ratione stabilienda, quam de actibus hu-
manis agere incipiam. Statueram semel hujus discussionem
questionis in presenti omittere, quod eam tum in Philoso-

phiâ, tum Prometheo Christiano latè tradidissem, ac demum is qui libertatem
impetere olim & impugnare tentaverant, Ecclesiae calculo rejectis, ac veluti
fulmine percussis, obstructum fuisset os loquentium iniqua. Hoc inquam statu-
eram, nisi incredibilis quorundam postremis hisce annis audacia temeritasque
obstitisset, qui parum sano ac salubri consilio, sepultam jam, aeternisque addictam
tenebris heterodoxorum contra libertatem sententiam, ab inferis suscitare,
lucique denuo pro viribus restituere sunt conati, seque non Sanctorum tantum
Patrum, ac Theologorum auctoritati, sed ipsis etiam Ecclesiae sanctionibus op-
ponere. His ergo occurrendum existimavi, importunosque eorum conatus omni
modo retundendos. Quamvis namque hoc summâ cum laude, bonorumque om-
nium approbatione & applausu praestiterint sapientiâ & eruditione praestantes
viri, qui magno Orbis bono, Christianaeque Reipublicae utilitate laborem suum
& industriam in hac controversiâ elucidandâ collocarunt, cum tamen opportunus
adeo hic se offerat rem hanc tractandi locus, occasionem tam commodam non
censui omittendam, sed meam etiam quantulamcunque operam, aliorum cona-
tibus adjungendam. Brevitatis tamen, quam mihi jam inde à principio in hisce
commentariis praefixi memor, questionem hanc quam possum paucissimis, salvâ
nihilominus rei gravitate, perstringam. Cum vero alibi, ut dixi, difficulta-
tem hanc tractaverim, aliqua necessariò inde sunt hic obiter transferenda.

SECTIO PRIMA.

Prænotantur quaedam circa notionem
libertatis.

I.
Quatuor li-
bertatis ge-
nera.

A miseria.

A peccato.

A coactione.

NOTANDUM itaque ex Disp. 24.
de Animâ, sect. primâ, & ex Pro-
metheo, Disput. 13. cap. primo,
quatuor esse libertatis genera,
à miseria, à peccato, à coactione, à
necessitate. Prima est libertas glorie; beatitudo
namque cum honorum omnium sit complexio, omnem
excludit miseriam. Secunda libertas, seu à pecca-
to, est libertas gratiae, utpote per quam à peccati
servitute immunes, excusioque veluti jugo, liberi
& expediti in virtutis viâ incedimus, ac Deo
(quæ vera est libertas) servimus. Libertas ter-
tia est à coactione, quæ tunc contingit, cum aliquid
sine violentiâ sit, nullâ scilicet vi extrinsecus illatâ,

quantumvis fiat necessariò, nec in facientis pote-
state sit ab illius se exercitio cohibere. Liberum ^{in quo sit}
proinde hoc sensu idem est ac voluntarium, seu ^{libertas à}
spontaneum, ad quod nimirum ultro quis sum- ^{coactione.}
maque propensione ac pondere fertur, & toto
naturæ impetu ita rapitur, ut penes eum non sit
resistere, sed velit nolit det manus, & in rei pro-
positæ ruat consensum. Hoc sensu amorem,
quo tum Deus seipsum, tum Sancti in cælo
Deum prosequuntur, nonnulli appellant liberum.

Quarta demum, eaque propriissima libertas ^{II.}
est libertas à necessitate, qua nimirum quis sui juris <sup>Quarta li-
bertas est à</sup>
constituitur, plenamque habet suæ voluntatis ^{necessitate.}
potestatem ac dominium, ita ut re quapiam pro-
positâ integrum ei sit velle eam, aut non velle,
amplecti vel respuere, vocarique solet libertas
indeterminationis seu indifferentiæ, per quam scilicet
potens sui voluntas, in alterutram se partem ar-
bitratu suo flectit, nullâ profus vi, non ab extrin-
seco tantum, ut in coactione contingit, sed nec
ab intrin-

Libertas in-
determina-
tionis seu in-
differentiæ.

ab intrin-

ab intrinseco illatâ : undecumque enim, præterquam ab ipsâ voluntate, accedit determinatio, tollitur libertas. Quod, de libertate loquens, paucis hisce verbis optime expressit S. Augustinus: *Si laboriosum est, inquit, omnia mandare memoris, hoc brevissimum tene: quacunq[ue] ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur: De quâ libertate loquitur Apostolus 1. ad Corinthios 7. vers. 37. Non habens necessitatem, potestatem autem habens sue voluntatis.* De hac solâ libertate sermo erit in præsentî, quippe quæ sola humanarum omnium, laudèque ac vituperio dignarum actionum radix est & fundamentum.

S. August. Tom. I. l. 3. de Lib. arb. cap. 18.

III. Quid Libertatis, seu Liberi arbitrii nomine intelligatur.

Communis definitio libertatis.

Cur vocetur arbitrium.

IV. Difficultatis eiusdem solutione, magis declaratur libertatis definitio.

Aptitudo aëris ad habendam lucem, & privationem lucis.

V. Diversissimi operandi modi inter libera & non libera.

VI. Magis declaratur differentia inter causas liberas & necessarias.

VII. Particularia de libertate.

Ut varias Liberi arbitrii, seu Libertatis acceptiones omittam, aliud nihil est nisi voluntas ipsa, se ad utramque contradictionis partem potens inflectere, remque sibi propositam amplecti pro libito, & non amplecti. Hæc communis est Theologorum ac Philosophorum sententia, libertatem in actu primo, seu potentiam liberam definiendum esse eam, quæ *positis omnibus ad operandum requisitis, potest operari, & non operari*: ita S. Thomas 3. part. quæst. 83. art. 3. quem alii sequuntur, estque communis vox sanctorum Patrum, *Arbitrii libertas*, inquit S. Gregorius Nazianzenus in Apologet. *parem in utramque partem motum habet.* Idem docet S. Joannes Damascenus lib. 2. de Fide, cap. 25. & 26. S. Gregorius Nyssenus, S. Hilarius, S. Ambrosius, S. Augustinus, & alii. Quod verò in hanc vel illam se quis partem arbitratu suo flectat, vocatur liberum arbitrium.

Dices: non potest hoc modo defini libertas, ut nimirum sit simul potentia ad operandum & non operandum, esset enim potentia ad contradictoria, quod implicat, nullus siquidem eodem instanti operationem & non operationem simul potest conjungere. Resp. aliud esse, simul posse aliquem operari & posse non operari, aliud posse operari & non operari simul, similitate scilicet tenente se ex parte potentia, non effectus, nec enim esse potest simul actus, & illius omisio. Sicut aër primo creationis instanti habet aptitudinem ad habendam lucem, & aptitudinem ad habendam lucis privationem, cum non magis determinatus sit ad unam, quam ad aliam, sed æqualiter indifferens antecedenter ad utramque; & tamen non potest habere lucem & privationem lucis simul. Idem est de materia respectu diversarum formarum, ac dispositionum, & sexcentis hujusmodi.

Dices secundò: etiam bruta possunt operari & non operari, ergo illis quoque competit definitio libertatis. Respondetur negando antecedens, bruta enim quando operantur, non potuerunt pro illo priori non operari; & cum non operantur, ideo est, quia operari non possunt, sed aliquid deest ut sint proximè ad operandum expedita.

Secus res se habet in agentibus liberis, hæc enim, etiam quando sunt proximè expedita ad operandum, possunt & operari & operationem omittere, simul namque, ut dixi, habent potentiam ad utrumque. Agentia verò inanimata, & animata necessaria habent solum potentiam vel impotentiam operandi, id est vel habent potentiam prodeundi in operationem, vel eam non habent; libera verò potentiam & ad unum habent & ad aliud. Ut ergo verbo concludam, causæ necessariae potentiam determinatè habent ad alterum, libera ad alterum.

Hæc de libertate pro præsentî instituto sufficiunt, peculiaris enim rerum ad eam spectantium

discussio pertinet ad libros de animâ, ubi plura ad illius declarationem posui, & hanc quaestionem fusiùs tractavi.

tate tractata sunt in libris de anima.

SECTIO SECUNDA.

Quinam libertatem, seu liberum arbitrium negaverint.

LIBERTATEM, seu liberum hominis arbitrium primus negavit, hæreticorum omnium antesignanus Simon Magus, inimico jam inde à nascente Ecclesia zizania in illius agro seminante: ut videant, qui foedum hunc errorem promovere pro viribus, ac stabilire non ita pridem conati sunt, quo auctore gloriari possint, & ex quo primum fonte, aut sentinâ potius hæc doctrina sit derivata. Hunc secuti postea sunt Manichæi, Wicleffus, & alii, qui secretâ quadam vi agi omnia, ipsasque adeo hominum mentes pronuntiabant, nec in cuiusquam potestate esse, ut suo quidquam arbitratu præstet, sed quamcunq[ue] operationem exercet, interno quodam semper in eam pondere, voluntatisque necessitate, ferri.

Hoc etiam dogma, nullam scilicet homini in operando libertatem esse, sed quicquid agit agere necessariò docent, in eoq[ue] stabilendo toti sunt nostri temporis sectarii: imò hunc inter præcipuos sectæ suæ articulos enumerant. Hinc eorum coryphæus Lutherus dogma hoc, homines scilicet in agendo non esse liberos, omnium optimum appellat, veramque suarum summam. Libro etiam de servo arbitrio, liberum arbitrium ait esse figmentum in rebus, & titulum sine re, omniâq[ue] de necessitate absolutâ fieri. Imò inter portentosa scholasticorum pronuntiata recenset illud, *Hominem habere liberum arbitrium faciendi bonum, & omittendi malum, & econtrâ.*

Lutherum ducem sequuntur recentiores hæretici: quamvis enim ex Lutheranis nonnulli vocetenus in homine liberum arbitrium admittant, per hoc tamen intelligunt libertatem de coactione, seu à vi exteriori illatâ, vis enim hæc, seu coactio si absit, quantumvis necessariò quis agat, & ita ut se ab agendo cohibere omnino non possit, agit tamen, inquit, liberè: ita Bucerus, Melancthon & alii. Hoc verò dogma hausert ipsi à Luthero, passim asserente coactionem solam obstare libertati. Lutherus denique hoc effatum à Wicleffo asseclis desumpsit, quorum hæc & similes frequenter audiebantur voces: *Deus non necessitat necessitate coactionis ad bonum vel malum futurum; quia illa sola tollit arbitrii dignitatem: non autem alia necessitas præveniens absolute futuritionem effectus.*

Insuper hæc doctrinam, homines scilicet esse à solâ coactione liberos, non à necessitate, tenet & acriter defendit Calvinus lib. 2. Institutionum, cap. 2. & 3. Libro etiam secundò contra Pighium directè affirmat, se pro hæretico habiturum, si quis neget liberum arbitrium à coactione, modò asserat liberum à necessitate. Ut Lutherani Lutherum, ita Calvinum tanquam gregis sui ducem sequuntur Calvinistæ: in hoc proinde puncto hæretici hujus temporis ad unum omnes mirâ consensione conspirant: quo verò id sine præstent, & in hoc peculiariter dogmate firmando tantopere defudent, dicetur postea.

His omnibus, indignum fanè in modum, ut in aliis multis, ita in hoc etiam articulo adjunxit se Cornelius Jansenius Iprensis Episcopus in crasso illo

I. Hæretici negant libertatem, seu inde à necessitate sit exorta.

II. Nulli homines libertatem esse docet nostri temporis hæretici.

III. Quo sensu Lutherani in homine admittunt liberum arbitrium.

Lutherus à Wicleffo desumpsit hæc doctrinam tollere libertatem.

IV. Calvinus similiter eam sententiam non à solâ coactione, non à necessitate docet esse liberum.

V. Cornelius Jansenius hæreticorum dogmata interpretatur.